Języki formalne i techniki translacji
Laboratorium - Projekt (wersja α)

Termin oddania: 17 stycznia 2021
Wysłanie do wykładowcy: przed 23:45 31 stycznia 2021

Używając BISON-a i FLEX-a napisz kompilator prostego języka imperatywnego do kodu maszyny wirtualnej. Specyfikacja języka i maszyny jest zamieszczona poniżej. Kompilator powinien sygnalizować miejsce i rodzaj błędu (np. druga deklaracja zmiennej, użycie niezadeklarowanej zmiennej, niewłaściwe użycie nazwy tablicy,...), a w przypadku braku błędów zwracać kod na maszynę wirtualną. Kod wynikowy powinien wykonywać się jak najszybciej (w miarę optymalnie, mnożenie i dzielenie powinny być wykonywane w czasie logarytmicznym w stosunku do wartości argumentów).

Program powinien być oddany z plikiem `Makefile` kompilującym go oraz z plikiem `README` opisującym dostarczone pliki oraz zawierającym dane autora. W przypadku użycia innych języków niż C/C++ należy także zamieścić dokładne instrukcje co należy doinstalować dla systemu Ubuntu. Wywołanie programu powinno wyglądać następująco[1]

`kompilator <nazwa pliku wejściowego> <nazwa pliku wyjściowego>`

czyli dane i wynik są podawane przez nazwy plików (nie przez strumienie). Przy przesyłaniu do wykładowcy program powinien być spakowany programem `zip` a archiwum nazwane numerem indeksu studenta. Archiwum nie powinno zawierać żadnych zbędnych plików.

Prosty język imperatywny Język powinien być zgodny z gramatyką zamieszczoną w tablicy 1 i spełniać następujące warunki:

1. działania arytmetyczne są wykonywane na liczbach naturalnych, w szczególności $a-b = \max\{a-b, 0\}$, dzielenie przez zero daje wynik 0 i resztę także 0;
2. `+ - * / %` oznaczają odpowiednio dodawanie, odejmowanie, mnożenie, dzielenie całkowitoliczbowe i obliczanie reszty na liczbach naturalnych;
3. `= != < > <= >=` oznaczają odpowiednio relacje $=$, $\neq$, $<$, $>$, $\leqslant$ i $\geqslant$ na liczbach naturalnych;
4. `:=` oznacza przypisanie;
5. deklaracja `tab(10:100)` oznacza zadeklarowanie tablicy `tab` o 91 elementach indeksowanych od 10 do 100, identyfikator `tab(i)` oznacza odwołanie do `i`-tego elementu tablicy `tab`, deklaracja zawierająca pierwszą liczbę większą od drugiej powinna być zgłaszana jako błąd;
6. pętla `FOR` ma iterator lokalny, przyjmujący wartości od wartości stojącej po `FROM` do wartości stojącej po `TO` kolejno w odstępie +1 lub w odstępie -1 jeśli użyto słowa `DOWNTO`;
7. liczba iteracji pętli `FOR` jest ustalana na początku i nie podlega zmianie w trakcie wykonywania pętli (nawet jeśli zmieniają się wartości zmiennych wyznaczających początek i koniec pętli);
8. iterator pętli `FOR` nie może być modyfikowany wewnątrz pętli (kompilator w takim przypadku powinien zgłaszać błąd);
9. pętla `REPEAT-UNTIL` kończy pracę kiedy warunek napisany za `UNTIL` jest spełniony (pętla wykona się przynajmniej raz);

[1] Dla innych niektórych języków programowania należy napisać w pliku `README` że jest inny sposób wywołania kompilatora, np. `java kompilator` lub `python kompilator`

```
program      -> DECLARE declarations BEGIN commands END
              | BEGIN commands END

declarations -> declarations, pidentifier
              | declarations, pidentifier(num:num)
              | pidentifier
              | pidentifier(num:num)

commands     -> commands command
              | command

command      -> identifier := expression;
              | IF condition THEN commands ELSE commands ENDIF
              | IF condition THEN commands ENDIF
              | WHILE condition DO commands ENDWHILE
              | REPEAT commands UNTIL condition;
              | FOR pidentifier FROM value TO value DO commands ENDFOR
              | FOR pidentifier FROM value DOWNTO value DO commands ENDFOR
              | READ identifier;
              | WRITE value;

expression   -> value
              | value + value
              | value - value
              | value * value
              | value / value
              | value % value

condition    -> value = value
              | value != value
              | value < value
              | value > value
              | value <= value
              | value >= value

value        -> num
              | identifier

identifier   -> pidentifier
              | pidentifier(pidentifier)
              | pidentifier(num)
```

Tablica 1: Gramatyka języka

Rozkaz	Interpretacja	Czas
`GET` x	pobraną liczbę zapisuje w komórce pamięci p_{r_x} oraz $k \leftarrow k+1$	100
`PUT` x	wyświetla zawartość komórki pamięci p_{r_x} oraz $k \leftarrow k+1$	100
`LOAD` x y	$r_x \leftarrow p_{r_y}$ oraz $k \leftarrow k+1$	20
`STORE` x y	$p_{r_y} \leftarrow r_x$ oraz $k \leftarrow k+1$	20
`ADD` x y	$r_x \leftarrow r_x + r_y$ oraz $k \leftarrow k+1$	5
`SUB` x y	$r_x \leftarrow \max\{r_x - r_y, 0\}$ oraz $k \leftarrow k+1$	5
`RESET` x	$r_x \leftarrow 0$ oraz $k \leftarrow k+1$	1
`INC` x	$r_x \leftarrow r_x + 1$ oraz $k \leftarrow k+1$	1
`DEC` x	$r_x \leftarrow \max(r_x - 1, 0)$ oraz $k \leftarrow k+1$	1
`SHR` x	$r_x \leftarrow \lfloor r_x/2 \rfloor$ oraz $k \leftarrow k+1$	1
`SHL` x	$r_x \leftarrow r_x * 2$ oraz $k \leftarrow k+1$	1
`JUMP` j	$k \leftarrow k+j$	1
`JZERO` x j	jeśli $r_x = 0$ to $k \leftarrow k+j$, w p.p. $k \leftarrow k+1$	1
`JODD` x j	jeśli r_x nieparzyste to $k \leftarrow k+j$, w p.p. $k \leftarrow k+1$	1
`HALT`	zatrzymaj program	0

Tablica 2: Rozkazy maszyny wirtualnej ($x, y \in \{a, b, c, d, e, f\}$ i $j \in \mathbb{Z} \setminus \{0\}$)

10. instrukcja `READ` czyta wartość z zewnątrz i podstawia pod zmienną, a `WRITE` wypisuje wartość zmiennej/liczby na zewnątrz;
11. pozostałe instrukcje są zgodne z ich znaczeniem w większości języków programowania;
12. `pidentifier` jest opisany wyrażeniem regularnym `[_a-z]+`;
13. `num` jest liczbą naturalną w zapisie dziesiętnym (w kodzie wejściowym liczby są ograniczone do typu `long long` (64 bitowy), na maszynie wirtualnej nie ma ograniczeń na wielkość liczb, obliczenia mogą generować dowolną liczbę naturalną);
14. małe i duże litery są rozróżniane;
15. w programie można użyć komentarzy postaci: `[ komentarz ]`, które nie mogą być zagnieżdżone.

Maszyna wirtualna Maszyna wirtualna składa się z 6 rejestrów (r_a, r_b, r_c, r_d, r_e, r_f), licznika rozkazów k oraz ciągu komórek pamięci p_i, dla $i = 0, 1, 2, ...$ (z przyczyn technicznych $i \leqslant 2^{62}$). Maszyna pracuje na liczbach naturalnych (wynikiem odejmowania większej liczby od mniejszej jest 0). Program maszyny składa się z ciągu rozkazów, który niejawnie numerujemy od zera. W kolejnych krokach wykonujemy zawsze rozkaz o numerze k aż napotkamy instrukcję `HALT`. Początkowa zawartość rejestrów i komórek pamięci jest nieokreślona, a licznik rozkazów k ma wartość 0. W tablicy 2 jest podana lista rozkazów wraz z ich interpretacją i kosztem wykonania. W programie można zamieszczać komentarze w postaci: `(komentarz)`, które nie mogą być zagnieżdżone. Białe znaki w kodzie są pomijane. Przejście do nieistniejącego rozkazu lub wywołanie nieistniejącego rejestru jest traktowane jako błąd.

Wszystkie przykłady oraz kod maszyny wirtualnej napisany w `C+` zostały zamieszczone w pliku `labor4.zip` (kod maszyny jest w dwóch wersjach: podstawowej na liczbach typu `long long` oraz w wersji `cln` na dowolnych liczbach naturalnych, która jest jednak wolniejsza w działaniu ze względu na użycie biblioteki dużych liczb).

Przykładowe kody programów

Przykład 1 – Binarny zapis liczby.

```
1  DECLARE
2      n,p
3  BEGIN
4      READ n;
5      REPEAT
6          p:=n/2;
7          p:=2*p;
8          IF n>p THEN
9              WRITE 1;
10         ELSE
11             WRITE 0;
12         ENDIF
13         n:=n/2;
14     UNTIL n=0;
15 END
```

```
-1 (zapis binarny liczby)
 0 RESET a          (p[0] <- 0)
 1 STORE a a
 2 INC a            (p[1] <- 1)
 3 STORE a a
 4 INC a            (p[2] <- read n)
 5 GET a
 6 LOAD a a         (a <- p[2])
 7 RESET b          (b <- 0)
 8 ADD b a          (b <- a/2)
 9 SHR b
10 SHL b            (b <- b*2)
11 RESET c          (c <- a-b [a>b])
12 ADD c a
13 SUB c b
14 JZERO c 5        (not a>b)
15 RESET d
16 INC d
17 PUT d            (write p[1])
18 JUMP 3
19 RESET d
20 PUT d            (write p[0])
21 SHR a            (a <- a/2)
22 JZERO a 2        (a=0 - until)
23 JUMP -16         (goto repeat)
24 HALT
```

```
-1 (zapis binarny liczby - zoptymalizowany)
 0 RESET a          (p[0] <- 0)
 1 STORE a a
 2 INC a            (p[1] <- 1)
 3 STORE a a
 4 INC a            (p[2] <- read n)
 5 GET a
 6 LOAD a a         (a <- p[2])
 7 RESET b
 8 JODD a 3
 9 PUT b            (write p[0])
10 JUMP 4
11 INC b
12 PUT b            (write p[1])
13 DEC b
14 SHR a            (a <- a/2)
15 JZERO a 2        (a=0 - until)
16 JUMP -8          (goto repeat)
17 HALT
```

Przykład 2 – Sito Eratostenesa.

```
1  [ sito Eratostenesa ]
2  DECLARE
3      n, j, sito(2:100)
4  BEGIN
5      n := 100;
6      FOR i FROM n DOWNTO 2 DO
7          sito(i) := 1;
8      ENDFOR
9      FOR i FROM 2 TO n DO
10         IF sito(i) != 0 THEN
11             j := i + i;
12             WHILE j <= n DO
13                 sito(j) := 0;
14                 j := j + i;
15             ENDWHILE
16             WRITE i;
17         ENDIF
18     ENDFOR
19 END
```

```
0  RESET a          (generowanie 100)
1  INC a
2  SHL a
3  INC a
4  SHL a
5  SHL a
6  SHL a
7  INC a
8  SHL a
9  SHL a
10 RESET b          (generowanie 1)
11 INC b
12 RESET c          (i:=n)
13 ADD c a
14 RESET d          (licznik dla for)
15 ADD d a
16 DEC d            (licznik--)
17 JZERO d 4        (wyjście z for)
18 STORE b c        (sito[i]:=1)
19 DEC c            (i--)
20 JUMP -4          (powrót do for)
21 RESET c          (i:=2)
22 INC c
23 INC c
24 RESET d          (licznik dla for)
25 ADD d a
26 DEC d            (licznik--)
27 JZERO d 18       (wyjście z for)
28 LOAD e c
29 JZERO e 14       (sito[i]=0)
30 RESET f          (j:=i)
31 ADD f c
32 ADD f c          (j+=i)
33 RESET b          (j<=n ?)
34 ADD b a
35 INC b
36 SUB b f
37 JZERO b 4        (wyjście z while)
38 RESET b          (sito[j]:=0)
39 STORE b f
40 JUMP -8          (powrót do while)
41 STORE c b        (write i)
42 PUT b
43 INC c            (i++)
44 JUMP -18         (powrót do for)
45 HALT
```

Optymalność wykonywania mnożenia i dzielenia

```
1  [ Rozkład liczby na czynniki pierwsze ]
2  DECLARE
3      n, m, reszta, potega, dzielnik
4  BEGIN
5      READ n;
6      dzielnik := 2;
7      m := dzielnik * dzielnik;
8      WHILE n >= m DO
9          potega := 0;
10         reszta := n % dzielnik;
11         WHILE reszta = 0 DO
12             n := n / dzielnik;
13             potega := potega + 1;
14             reszta := n % dzielnik;
15         ENDWHILE
16         IF potega > 0 THEN [ czy znaleziono dzielnik ]
17             WRITE dzielnik;
18             WRITE potega;
19         ELSE
20             dzielnik := dzielnik + 1;
21             m := dzielnik * dzielnik;
22         ENDIF
23     ENDWHILE
24     IF n != 1 THEN [ ostatni dzielnik ]
25         WRITE n;
26         WRITE 1;
27     ENDIF
28 END
```

Dla powyższego programu koszt działania kodu wynikowego na załączonej maszynie powinien być porównywalny do poniższych wyników (mniej więcej tego samego rzędu wielkości - liczba cyfr oznaczonych przez $*$):

```
...
Uruchamianie programu.
? 1234567890
> 2
> 1
> 3
> 2
> 5
> 1
> 3607
> 1
> 3803
> 1
Skończono program (koszt: *******; w tym i/o: 1100).
...
Uruchamianie programu.
? 12345678901
> 857
> 1
> 14405693
> 1
Skończono program (koszt: *******; w tym i/o: 500).
...
Uruchamianie programu.
? 12345678903
> 3
> 1
> 4115226301
> 1
Skończono program (koszt: *********; w tym i/o: 500).
```